

A bácskai partizán harcokról.

Irta: dr. vitéz KOVÁCS JENŐ százados.

1941. július 27-én Szabadkán a Kormányzó Ur Ö Főméltósága megszegte az 1941. év új magyar kenyerét, a vérrel visszaszerzett Bácska verejtékkel kiérdemelt első magyar termésének kenyerét.

Az ország Legelső Gazdája az újból magyar Szabadka lakóinak jelenlétében, de az egész ország magyarságának lélekben részvétele mellett hálát adva a Mindenhatónak, elismeréssel szorította meg a horgosi gazda kezén át az összes magyar munkáskezeket és azt mondotta: „**Jusson a kenyérből mindenkinek egyformán.**” Ugyanekkor bűnös kezek kalászkot gyújtottak fel Ujvidék és Zsablya határában. A magyar kenyér felséges ünnepével egy időben indult el a bűnös kezek munkája ez ellen a kenyér ellen, hogy „ne jusson” abból mindenkinek. A harc ezek ellen a bűnös kezek ellen azóta immár egy év óta tart.

En a következő soraimmal a harcban elesett, megsebesült bajtársaknak akarok emléket és elismerést nyújtani a Csendőrségi Lapok hasábjain most, miután a Miniszterelnök Ur a hivatalos vizsgálat adatai alapján nyilatkozott a Parlamentben a délvidéki eseményekről. Egyes mozzanatoknak időrendi felsorolásával és mindazoknak az eseményeknek a felemlítésével, ahol csendőrök meghaltak vagy megsebesültek, hű képét fogom adni a Csendőrségi Lapok olvasóinak a délvidéki események egy esztendejéről.

Mint az eseményekben benne élő, részben emlékezetből, részben pedig az eseményösszesítések alapján állítottam össze írásomat, amelyben leginkább a Duna-Tisza szögletében lejátszódó eseményekre tértem ki.

Amint a Miniszterelnök Ur is mondotta: „... **közvetlenül a visszafoglalás után hónapokon át a Délvidéken csend és rend uralkodott.**” Ennek a csendnek, amint fentebb említettem, július utolsó napjaiban vége lett. A „Magyar kenyér Ünnepe” előestéjén négy hátizáskos gyújtogató indult merényletre Ujvidék mellett az egyik bukovinai székely telepes község gabona asztagjai ellen és ezzel elindította a szabotázs cselekmények lavináját. Ugyanakkor Zsablya, Káty, Sajkásszentiván, Tizsakálmánfalva, Zombor, Szabadka, Óbecse határában kénes gyúfával telt dobozokat, petróleumos kócba tekerve, raktak a búzakeresztekbe.

Ezek a gyúfakötegek a cséplőgépek dobjában tüzet fogtak és nem egy helyen lángra lobbantották a gabona asztagokat és a cséplőgépeket. Itt megemlítem — a 94/1941. számú eseményösszesítésben is tárgyalt — eredménytelen fegyverhasználatot Divnics István, helyesen Divnin Kartala zsablyai kommunista ellen, mert ez a Divnin nemcsak a Zsablya környéki gyújtogatásoknak és kommunistáknak a vezére volt, hanem a januári partizán harcoknak egyik század paracsnoka is ő volt és a továbbiakban is nagy szerepet játszott a kommunisták vezetésében.

Augusztus hónapban a sorozatos nyomozások alapján a zombori nyomozó csoportnak sikerült a gyújtogatások tetteseit szerb egyetemi hallgatók személyében elfogni.

Szeptember 10-én éjjel az Ujvidék-Titeli vasútvonalra, Sajkásszentivánánál, kifürészelt telefonoszlo-

pokat fektettek a kommunisták vonat kisiklatási szándékból; a bajt csak a mozdonyvezető ébersége akadályozta meg. Ugyanekkor Felsőkaból község határában távbeszélőhuzalokat vagdostak el és oszlopokat fűrészelték ki. Ezt egy nappal később Ujvidéken is megismételték.

Szeptember hó elején Ujvidéken zsidó és szerb leányok egy német könyvkereskedés kirakat ablakát robbantották fel angol eredetű ekrazit-tölténnyel.

Szeptember 20-án Ujvidéken egy Böhm Livia nevű zsidó orvostanhallgató Kerekes Sándor csendőr nyomozóra rálőtt pisztollyal, amidőn az az igazoltatni akarta. Kerekes csendőr nem sérült meg.

Szeptember 22-én Ujvidéken Palotás Ferenc őrmester és Herczeg Vince csendőrnemzetek fényes nappal vívtak tűzharcot egy kommunistával, akit súlyosan megsebesítve elfogtak és közben mindketten könnyebben megsérültek.

Ekkor már észlelhető volt, hogy az egész visszaszerzett területen, különösen Zombor, Szabadka, Ujvidék, Zsablya, Óbecse, Szenttamás környékén elkövetett sorozatos szabotázscselekmények és kísérletek, valamint röpiratszórások az egyre élénkülő kommunista-mozgalom nyílt cselekményei.

Október 1-én 24 órakor Petróc, Okér, Tiszavánfalva, Óbecse községek határában egyszerre gyuladtak ki a kenderkazlak és ezen az egy éjjelen másfélmillió pengő értékű kender égett el gyújtogatás által. A gyújtogatók leginkább a petróci és kiszácsi szlovák lakosság soraiból kerültek ki. Egy hónapon belül elvették méltó büntetésüket.

Kiszácsi községben 2 darab 110×90 cm nagyságú vörös zászló is előkerült. A zászlókon sarlókalapács és kommunista felírások voltak. A kiszácsi szlovák asszonyok és leányok varrták ki a zászlókat.

Október 5-én Ujvidéken egy kommunista találkán tűzharcban lőttek le a nyomozók egy kommunista vezetőségi tagot és egyet elfogtak. Ugyanakkor elmenekült két kommunista az útjukat állni akaró Kecskeméti Ottó határvadász tiszthelyettest agyonlőtte. Nyomozó nem sebesült meg.

Október 8-án a petróci, 9-én az ujjvidéki közlekedési őrs járőreinek volt fegyverhasználatuk kommunisták ellen.

Október 12-én Óbecsén Medve Sándor őrmester nyomozó kommunistákkal vívott tűzharcban esett ei. Ő volt az első csendőr áldozatunk.

Október 18-án Tóth Mihály és Simon Ferenc zsablyai községi rendőröket igazoltatás alkalmával két kommunista agyonlőtte. A kommunisták közül az egyik halálosan megsebesülve másnap a csendőrök kezébe került.

Október 19-én a muraszombati nyomozó csoport járőrei vívtak eredményes tűzharcot a kommunisták ellen.

November 7-én a zombori őrs, 9-én az ujjvidéki őrs, 19-én az óbecsei őrsök igazoltatások alkalmával fegyverhasználatok árán fogtak el kommunistákat.

November 21-én a felsőkaboli őrs és az ujjvidéki nyomozócsoport járőrei együttesen tettek ártalmatlanná lövöldöző kommunistákat tűzharc során.

December 13-án került sor az első kommunista csoport elleni fellépésre, mikor is a csurogi őrs két

fős járőre az egyik tanyán tíznél több partizánra akadt és velük tűzharcot vívott. Egyik részről sem volt sebesülés. Ekkor kezdett nyilvánvalóvá lenni, hogy az eddigi magatartásukkal szemben most már tevélyes fellépéssel kell számolni a kommunista partizánok részéről. Csurog, Zsablya, Sajkásgyörgye, Mozsor községek határában a Tisza mentén elterülő nádasokban, elhagyott tanyákban, partizánok csoportokban éltek és a fenti községek lakossága élmezse, ruházta és pénzzel ellátta őket. Egy ízben egy magyar ember tanyájáról juhot és sertést is loptak a partizánok. A helyi közigazgatási hatóságok jóhiszeműségét kihasználva, hiteles magyar igazolványokhoz jutottak sokan a partizánok közül. Nappal talán köszöntek is a csendőrnek, éjjel pedig puskát ragadva a nádasokban szervezkedtek.

December közepén a partizánok utáni átkutatások nagyobb csendőri és kisebb honvédségi erők bevonásával folytak. Egy ilyen razzia alkalmával december 18-án Zsablya határában esett el Szappanos Károly csendőr és sebesült meg Papp Sándor határvasz.

A kommunisták felderítése a nyomozó csoporttal együttesen folyt és teljes volt a meggyőződés, hogy nagyobbarányú szervezkedéssel állunk szemben.

1942 január 4-én egy húsztagú csendőr és határvaszából álló csoport fegyveres felderítés közben nem várt nagyszámú partizán csoportra bukkant a zsablyai határban. Az elfogni szándékozott partizánok helyett 45—50 tagú felfegyverzett bandával találta magát szemben a csendőrcsoport. A partizánok egyrésze Bánátról való volt. A csendőrök és a partizánok között tűzharc keletkezett, amely a közben beérkezett csendőr és határvasz erősítések bevonásával a sötétség beálltaig tartott és másnap újból folytatódott.

A január 4-iki harcok folyamán elesett Takács Ferenc csendőr, Gál Gyula prbcso., halálosan megsebesült Nagy Lajos thts. csurogi öpk., súlyosan megsebesült Kocsis András thts. zsablyai öpk. és könnyebben megsebesült Halász József thrm. A határvaszoknak 4 halottjuk és 3 sebesültjük volt. Megsebesült ezenkívül még két községi rendőr és meghalt egy nemzetőr. A partizánok megszámlált halottainak a száma 9 volt és egy elfogott sebesült.

Január 5-én honvéd karhatalmi parancsnokság vette át a kutatások irányítását. Ez a karhatalom tetemes csendőrerőkkel lett megerősítve. A vidék megtisztítása egész január hónapban tartott és ezen idő alatt egy honvéd bajtársunk esett el és hét csendőr sebesült meg könnyebben. A partizánokat rejtegető és őket támogató lakosság közül többen estek el a harcokban. Megállapítást nyert, hogy a szerb karácsony napjára, azaz január 7-én nagyobb arányú felkelést szerveztek, amelynek első felvonása a zsablyai, csurogi csendőr- és határvaszalakulatok megrohanása lett volna és az így szerzett fegyverekkel megerősítve akartak Ujvidékre nyomulni a Sajkás vidék kommunistái. A zsidók mindenben egyetértettek a felkelő partizánokkal és őket támogatták.

De nemcsak a nemzetiségek közül kerültek ki a partizánok, hanem magyar embereket is találtunk közöttük. Így január 14-én esett el a Bánátról szár-

mazó Molnár Gyula, aki a cikkem elején említett Divnin Kartala mellett a partizánok egyik vezetője volt.

A januári események, amelyekben a honvédség résztvett, a Miniszterelnök Úr által a Parlamentben felolvasott hivatalos jelentésből ismeretesek.

A januári események után még három ízben vívtak tűzharcot az ujvidéki nyomozó csoport járőrei Ujvidék utcáin és minden alkalommal kommunista vezetőségi tagok kerültek kézre. Ezek során könnyebben megsebesült Kelemen István őrmester-nyomozó. Ezenkívül Topolyán és Szenttamáson voltak még február hó folyamán fegyverhasználatok az őrsök tagjai részéről kommunisták ellen.

Május 2-án pedig Petróc községben egy zsidó kommunista igazoltatása alkalmával lelőtte Kovács András próbacsendőrt és Nagy János csendőrt súlyosan megsebesítette. Az őrs kivonult tagjai a zsidót a helyszínén agyonlőtték.

Június hóban pedig a zsablyai őrs járőre használt fegyvert eredményesen egy kommunista ellen.

*

Ezekben igyekeztem összefoglalni a délvidéki egyévi események történetét. Természetesen ez csak a vázlata annak, amit az ottani csendőrök és nyomozók végeztek, de mégis felőleli mindazt, amit a tisztánlátás szempontjából a Csendőrségi Lapok olvasói elé akartam tárni.

Hogy mégis némi fogalmat adjak, megemlítem, hogy egyedül az ujvidéki szárny területén 1941 július 26-tól 1942 május 1-ig több mint hatvan szabotázs, kommunista bűncselekmény, fegyverhasználat stb. volt. A bácskai nyomozó csoportok pedig kb. 2800 kommunistával szemben folytattak le nyomozást és a felszabadított Bácskában kb. 6500 beszerzett kommunista volt.

A bűncselekményeknek kommunista indító okai voltak és emellett könnyű volt ehhez megnyerni a szerb nacionalista eszmét. Természetesen összefüggésben álltak az események a szerbiai, horvátországi és az oroszországi partizán mozgalmakkal is.

A szemünk előtt lejátszódó szerbiai és horvátországi események bizonyítják, hogy mi lett volna Bácskában is, ha a magyar csendőr és honvéd kellő időben és csirájában el nem fojtja a partizán mozgalmakat.

Ezen a szemüvegen nézzük a délvidéki eseményeket és hősi halált halt, megsebesült és sokat küzdő ottani őrsbeli és nyomozó csoportbeli bajtársaknak emlékét és munkáját pedig megkülönböztetett tisztelettel őrizzük meg, mert mindnyájan azért küzdöttek, hogy a drága magyar vérrrel visszaszerzett bácskai rögök minél többet teremjenek és a kenyérből „mindenkinek jusson egyformán.”

Dohánytermelő területeink kerekén 17.000 hektárt foglalnak el. Dohánytermelésünk fejlődése példát nyújt arra, hogy céltudatos munkával, hazai terményeink nemesítésével a külföldi behozatal mennyire csökkenthető. E munkálkodás eredményeként dohánygyáraink ma már csak 7% külföldi nyersanyagot dolgoznak fel.